

Kritik af den rene praksis

Når nogen siger *praksis*, trækker jeg seksløberen. Hvorfor? Fordi praksis efterhånden ikke bare er blevet et trylleord, men også en udfordring til kamp.

"Jamen det viser sig i praksis" betyder, "sådan er det i virkeligheden". Praksis er noget, man kæmper om at være i. Det handler om at være den, der rører ved virkeligheden. Den, der rører ved virkeligheden, rører ved sandheden. Og al den stund man i konstruktivismens og diskursanalysens navn har travlt med at fortælle, at sandheder blot er noget, vi går og trækker ned over hovedet på hinanden, så mobiliserer man praksisbegrebet i stedet for.

Jeg underviser til dagligt ledere fra både den offentlige og den private sektor. De kan fortælle mig, at deres medarbejdere (nu hedder det ikke længere underordnede) fortæller dem, at de ikke kender praksis. De ved ikke, hvad der foregår, for de rører ikke ved virkeligheden.

En af disse kursister, en journalist, sagde en dag til mig, at jeg ikke havde med praksis at gøre. Nej, jeg underviste blot folk, der har med praksis at gøre.

Men journalisten kunne fortælle mig noget mere. Nemlig, at når han interviewede folk, så fortalte de ham, at han heller ikke havde med praksis at gøre. Han interviewede jo blot folk (fra praksis) og skrev artikler eller lavede programmer. Det er jo ikke praksis.

Sådan er der kæder, hvor vi alle går rundt og siger, at de andre ikke rører ved virkeligheden, for at fortælle, at vi selv gør det. Og vi siger mere end det. Vi siger også implicit, at sandheden bor i praksis, eftersom den er virkeligheden.

Hvad er så modbegrebet til praksis? Ja, det kan være snart sagt alting. Dem, man ikke kan lide, er det modsatte af praksis. Hvis det er Veterinærstyrelsen, så er biologen modsætningen til praksis. Hvis det er loven, så er Folketinget modsætningen til praksis. Hvis det er lederen, så er ledelse modbegreb til praksis.

Et af de mest almindelige modbegreber er teori. Op-rindelsen til denne modsætning skylder vi Aristoteles' opdeling af vidensformer i den teoretiske viden (dvs. om det, der ikke kan være anderledes) og vidensformer, der knytter sig til handlinger (teknisk viden, men også etik, politik og økonomi). Der var i udgangspunktet ikke tale om at tænke over for at handle uden at tænke (selv om praxis betyder noget i retning af handling), der var tale om forskellige vidensformer med forskellig genstande.

I den skelnen mellem teori og praksis, der martrer vores kultur i dag, er teori blevet en tankeaktivitet, der er til for praksis' skyld, mens praksis er virkeligheden. Opgaven for teorien er ikke længere at sige sandheden, det er at kunne anvendes i praksis. Den teori, der ikke kan anvendes i praksis, har ikke legitimitet. Og dersom praksis er blevet det nye sandhedsbegreb, efter at ingen længere er store nok til at bruge ordet sandhed, så er den teori, der ikke lader sig anvende i praksis, falsk.

Min pointe er, at vi har arvet en skelnen, som vi har omgjort. Skelnen mellem teoretisk og praktisk viden er forskudt, således at det, der hos Aristoteles var praktisk viden, nu hedder teori. Teori er ikke længere formålsløse overvejelser over sandhed; den del er skåret væk som illegitim (– universiteterne skal være erhvervsrettede, Business schools). Teori er det, der før hed praktisk viden, nemlig tanker over handlinger. Man hvad er så praksis? Ja, det er virkeligheden, det skjulte sandhedsbegreb. Det er det forhold, at teori er til for praksis' skyld (og nu bruger jeg de nutidige termer igen), der har fået nogle til at spørge sig selv og andre, hvorfor pokker sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter, pædagoger og andre såkaldte praktikere overhovedet skal beskæftige sig med teori, når deres job er at give indsprøjtninger, vaske handiccappede eller passe børn? Mit svar er, at det skal de af den grund, at uden begreber gør de det dumt.

Den tyske filosof Immanuel Kant lærte os, at "tanker

Anders Fogh Jensen

Filosof, ph.d. og forfatter til bøgerne *Projektsamfundet*, *Projektmennesket*, *Magtens kartografi*, *Mellem ting – Foucaults filosofi* og *Metaforens magt*. Han arbejder som terapeut og konsulent hos Dispuk. Se mere på www.filosoffen.net.

uden indhold er tomme, anskuelser uden begreber er blinde". Hvad mente han med det? Han mente to ting: Dels at en tanke for at sige noget om verden, må indeholde noget oplevet. Dels at det blot at opleve verden uden at have begreber om den er blind. Begreber betyder her form: Uden at bringe det sansede, det oplevede materiale på begrebsform, så er der ikke andet end formløs oplevelse. Men hvorfor er den begrebsløse oplevelse blind? Det er den, fordi et begreb skelner noget fra noget andet, og fordi man med begrebet identificerer noget. Dette er en patient, men dette er en klient, dette er ikke en handicap, og dette er en elev. At se noget som forskelligt kræver, at man har begreber til at skelne.

Når man misforstår første del af Kants sætning med det nye praksisbegreb (virkelighed!), så får man kritikken af den gamle form for teori, kritikken af elfenbenstårnet, af det formålsløse. Men det er anden del af sætningen, der har relevans for vores uddannelser og i det hele taget vores samfund i dag. For *hvis* vi tror, at de nye praktikere kan klare sig uden de begreber, der kommer med såkaldt teori, så kommer de til at gøre deres arbejde blindt. At lære begreber er at lære former, som andre slidsomt har erfaret og tænkt sig frem til. Et begreb er en tanke i blikket, der tuner blikket ind, så man kan se noget skarpt – ja, Kant ville sige, så man overhovedet kan se *noget*. Hvis vi slækker på at lære såkaldte praktikere såkaldte teorier, så må de gøre disse erfaringer selv, og så må de selv møjsomt forme deres egne begreber. Og med al respekt for de såkaldte praktikere, så tvivler jeg på, at de formår at forme særlig mange begreber selv, der kan stå mål med det begrebsapparat, der i forvejen er udviklet til at se på den såkaldte praksis. Jeg tror snarere, at de kommer til at betjene sig af blinde anskuelser – dvs. af praksis som handling uden begreber. Og det er dumt.

Så længe praksisbegrebet står uantastet som ækvivalerende virkelighedsbegrebet, og så længe det også indeholder sandhedsbegrebet, er det imidlertid svært at sige praksis imod. Man kan jo ikke sige virkeligheden imod. Med mindre virkeligheden er blevet så dum, at den trænger til nye begreber. Hvad var det gamle Hegel lærte os? En af de ting, han lærte os, var, at hvis

FOTO: KENNET HAVGAARD/SCANPIX

begrebet ikke stemmer overens med virkeligheden, så har virkeligheden et problem. Virkeligheden har i dag det problem, at den vil af med begrebet, den vil ikke vide af, at nogen ved bedre, fordi de har begreb om sagen. Det kaldes praksis.

Praksis er ikke bare en anklage om uvirkelighed, der bliver rettet mod dig fra nogen et andet sted i kæden, der mener at tale fra virkeligheden. Det er også en trussel mod hele vores stadig dummere civilisation og forbyggende kultur. ●